

NYFILM

FILM Om forlatelse

Tankevekkende film om en tretten år gammel jente som anklager en ung mann for en uhyggelig forbrytelse. Hennes storesøster – som er hode-stups forelsket i denne mannen – ber henne trekke tilbake

anklagene, men jenta nekter. Slik forandrer en løgn tre liv, og vi møter løgneren som gammel dame som prøver å skrive sannheten fram igjen. UNITED INTERNATIONAL PICTURE

FILM Cassandra's dream

Hvorfor i alle dager begynner Woody Allen å

lage filmer om den engelske arbeiderklassen? Hvis det er en noen den lille akademikeren ikke vet noe om så er det vel nettopp disse folkene. Og en Allen-film uten de gode miljøskildringene, de smarte replikkene og det utsagte er skuffende. To

unge brødre skal drepe en fiende av sin rike onkel fordi de trenger penger, men å drepe er ikke bare, bare... Bare spør Dostovjevskij. SCANBOX

DVD Tatt av kvinnen

Erlend Loes debutromen ble film i høst, og nå er DVD-utgivelsen her. Dette er nittitallets nærmest hevgjerrige naivisme, der sønner av 68-generasjonen får fortalt hvor dominerende en del kvinner

kan være i forholdsføren. Vel, filmen kommer ti år for sent, men er likevel underholdene, abso-lutt. Trist er det at brodden av Loes historie er fraværende, siden slutten er skrevet om. SF NORGE

ANMELDT AV TONJE TORNES

5 PÅ TOPP WOODY ALLEN

- 1. Everything you always wanted to know about sex ... but were afraid to ask (1972)** – Tittelen sier alt.
- 2. Hannah and her sisters (1986)** – Hvem trenger fiender når en har søstre?
- 3. New York stories (1989)** – Regissert sammen med Coppola. Trenger jeg å si mer?
- 4. Husbands and wives (1992)** – Hva er egentlig grunnen til at vi gifter oss?
- 5. Matchpoint (2005)** – Engelsk overklasse? Du vil bare ikke komme inn i det miljøet.

En handelsreisende i

Victor Bout må kunne kalles en dyktig og handelkraftig foretningmann. Det er bare det at han selger illegale våpen.

[krig] Russeren Victor Bouts liv og virke har vært gjenstand for nitid granskning av de to amerikanske journalistene Douglas Farah og Stephen Braun, fra henholdsvis Washington Post og Los Angeles Times. Resultatet er boka *Merchant of Death*. Den forteller to historier: Den riktignok sensasjonelle, men sparsomme-lige og tross alt ganske sannsynlige fortellingen om mannen selv, og den fyldige og langt mer forvirrende om samarbeidsproblemene til alle de som jakter på ham.

Victor Bout er en opportunistisk forretningsmann som innenfor de fleste andre bransjer ville blitt hyllet for sin teft og handlingskraft. Rent bortsett fra at hans forretningsvirksomhet gradvis er blitt dømt ulovlig av forskjellige institusjoner, fungerer den etter samme prinsipper som annen global handel.

Hans karriere faller logisk sammen med tiden etter den kalde krigen, da de tidligere

Sovjetrepublikkene var fulle av gamle krigs- og transportfly som ingen visste å gjøre bruk av. Samtidig raste det særlig i Afrika borgerkriger som ikke lenger ble automatisk forsynt med våpen fra stormaktene. Med sin bakgrunn fra KGB hadde Victor Bout allerede de rette kontaktene for å få tilgang til flyene. Hans neste skritt var å sette opp baser på steder som Sharjah i De forente arabiske emirater og i diverse afrikanske land. Selskapene hans skifter stadig navn, uten at dette blir meldt til internasjonale registre. Av og til bryr man seg heller ikke om å forandre adresse eller telefonnummer til disse selskapene, ei heller å male om selve flyene.

Nettet snører seg

Til å begynne med var Afrika det største markedet for Victor Bout. Og Charles Taylor, Liberias blodtørstige president i perioden 1997-2003, var hans viktigste kunde. Men som en

VÅPEN: Soldat i Liberia som kjemper for Charles Taylors regjeringsstyrker under borgerkrigen. FOTO: NIC BOTHMA, EPA/SCANPIX

Som en sann kyniker så ikke Bout noe galt i å forsyne begge sider i Afrikas mange borgerkriger.

en ny doktrine om at man måtte ta hensyn til at globaliseringen også berørte de kriminelle nettverkene, og at man derfor ikke bare kunne fokusere på enkeltstater. I denne situasjonen sto Victor Bout i fare for å bli innhentet av lovens lange arm, men så forandret verden seg nok en gang med terrorangrepene 11. september 2001.

Victor Bout hadde lenge spilt rollen som såkalt «sanctions buster». Det vil si at han fylte tomrommet som oppstod når FN forbød våpenhandel til en eller flere parter i en bestemt konflikt. Dette førte ham inn i søkelyset til internasjonale domstoler, og både CIA og USAs nye utenriksminister Condoleezza Rice snuste på saksdokumentene hans. Men i denne situasjonen skjedde det noe uforutsett som Farah og Braun bare delvis kan forklare. Den transatlantiske tilliten nådde raskt et lavmål ettersom den USA-ledete koalisjonen forberedte invasjonen av Irak våren 2003, og de som satt med de tykkeste filene foretrakk til syvende å sist å hegne om dem i stedet for å dele informasjonen. Man stolte rett og slett ikke på hverandre.

Kynisme i frihet

Victor Bout slapp dermed unna, men denne stadig mer fascinerende historien tar ikke slutt av den grunn. For hvem har flyene og pilotene som er røffe nok til å lande på Baghdads flyplass når krigen er i gang? Spiller det egentlig noen rolle om vedkommendes rulleblad viser at han tidligere har utstyrt Taliban med våpen? Fra dette øyeblikk handler ikke historien lenger om Victor Bout selv, og heller ikke så mye om den grådigheten og kynismen som han åpenbart deler med enkelte i den hvite økonomien. At den russiske våpenhandleren til slutt også flyr våpen som underkontraktør for den USA-ledete koalisjonen avslører heller inkonsekvansen og uoversiktligheten i en operasjon vi allerede visste ikke var særlig edel.

Victor Bout bor i dag med sin kone og to døtre i utkanten av Moskva. Han reiser mindre, men styrer sannsynligvis fremdeles sitt nettverk av illegal våpenhandlere. Det er ikke lenger så mange som forsøker å stoppe ham. ■

Anmeldt av Fredrik Giertsen

Nansen i perspektiv

Nansen får ettermælet sitt justert noen hakk i ny og balansert bok.

[historie] Det er ingen tvil om at Fridtjof Nansen gjorde en heltmodig innsats i forbindelse med hungersnøden i Russland 1921-1923. For ettertiden er man imidlertid blitt sittende med inntrykket av at Nansen alene var hovedansvarlig for å redde livet til millioner av russere. Det er dette bildet den unge historikeren Carl Emil Vogt nyanserer med denne boken.

I virkeligheten var det nødhjelp fra en amerikansk hjelpeorganisasjon ledet av Herbert Hoover som stod for mesteparten av hjelpen, men Sovjet-myndighetene var mindre begeistret for denne hjelpende hånda: Med rette mistenkte Lenin at det lå politiske motiver bak hjelpen fra USA. Nansen ble derimot sett på som en venn av Sovjet, og er blitt stående som en gallionsfigur for hele hjelpeoperasjonen. Dette bildet ble ytterligere forsterket av at historieskrivere i Norge ønsket å fremstille Nansen positivt.

Carl Emil Vogt skriver lett og forståelig om et felt som kan bli uoversiktlig på grunn av stor mange personer og organisasjoner. Han presenterer alle med nødvendig bakgrunnsinformasjon, noe som imidlertid fører til at den kronologiske fremstillingen blir noe oppstykket og mister litt av fremdriften. Men hovedinntrykket er en balansert fremstilling av et emne vi i Norge, av naturlige og sjåvinistiske årsaker, ikke har evnet å se klart.

Nansen var viktig som bindeledd mellom grupper som ellers ville hatt vanskelig for å kommunisere, men siden 80-90 prosent av nødhjelpen kom fra USA må den ensidige oppfatningen av at Nansen alene reddet livet til millioner av russere, korrigeres. ■

Anmeldt av Kjetil Korslund

død

sann kyniker så ikke Bout noe galt i å forsyne begge sider i kontinentets mange borgerkriger, som for eksempel i Angola.

Det var på denne tiden han begynte å tiltrekke seg oppmerksomhet. Det var først spredte enkeltpersoner – aktivister og etterforskere – som la merke til at Bout hadde en tendens til å dukke opp overalt innenfor et mønster, og de lyktes også å vekke interessen til etterretningsorganisasjoner. Under president Clinton arbeidet den amerikanske administrasjonen etter

ANMELDT

Fascinerende om våpenhandel.

Douglas Farah og Stephen Braun:
Merchant of Death
John Wiley & Sons, 2007
261 sider

ANMELDT

Justert nasjonal-ikon

CARL EMIL VOGT
Nansens kamp mot hungersnøden i Russland 1921-1923
Aschehoug (2007)
346 sider